

communi seu flava : juxta ceremoniale tamen Episcoporum adhibendi sunt ex cera communi in missa et officio defunctorum, in parasceve Domini et in matutinis tenebrarum. Convenire etiam potest, ut in officio de tempore adventus et quadragesimæ cerei flavi adhibeantur, albi vero in festis et solemnitatibus, et præcipue exposito ss. Sacramento ac in ejus processione, in qua etiam in feria sexta parasceves juxta cæremoniale funalia alba adhibenda sunt, etiamsi cerei altaris sint ex cera communi (1).

184. Quot cerei in missa requiruntur?

R. 1° Requiruntur duo, sed sub veniali tantum, ut probabilius et communius putat s. Alph. de Ligorio (2) : ita ut non tantum necessitas sed quælibet causa etiam solius devotionis, sufficiat ad celebrandum cum unico cereo, si duplex non habeatur. Non desunt etiam probati auctores, qui in necessitate unicum lumen ex oleo vel sebo sufficere contendunt (3).

Not. si duo lumina circa reliquiam super altare expositam collucescant, duo saltem alia lumina requiri super gradus altaris, dum in eodem divina officia persolvuntur (4).

2° Pro missis stricte privatis plures quam duo cerei in altari accendi nequeunt; sed quoad missas lectas conventuales et parochiales vel similes diebus solemnioribus, et quoad missas quæ celebrantur loco solemnibus atque cantatæ occasione celebritatis et solemnitatis plures quam duo accendi possunt (5). Ita ut non liceat missam privatam stricte dictam celebrare cum quatuor candelis accensis, non tantum simplicibus sacerdotibus, sed nec canonicis et dignitatibus (6), nec vicariis generalibus (7), nec etiam abbatibus aliisque usu

(1) Cærem Ep. lib. 1, c. 12, n. 11; lib. 2, c. 10, n. 2 et 41; c. 11, n. 1 et 7; c. 22, n. 4; c. 25, n. 2 et 30.

(2) Lib. 6, n. 394, dub. 3. Ita etiam Quarti p. 1, tit. 20, dub. 21.

(3) Vid. Lohner p. 1, tit. 3, § 1, V, ad 3.

(4) S. R. C. 20 Mart. 1869, n. 5434.

(5) S. R. C. 12 Sept. 1857, n. 5251, 9, et 6 Feb. 1858, n. 5257, 3.

(6) S. R. C. 19 Jul. 1659, n. 1848-1995.

(7) S. R. C. 7 Aug. 1627, n. 552-699; 5 Jul. 1631, n. 768-915.

pontificalium gaudentibus, qui Episcopo sunt inferiores (1). Pro missis autem privatis Episcoporum decet in festis solemnibus accendi quatuor candelas, in aliis festis non ita solemnibus et feriis sufficiunt duæ (2).

Si tenebræ sint, candela juxta usum communem prope missale apponi potest, modo candelabrum ejus non sit formæ palmatoriæ seu bugiæ episcopalis (3).

3° Pro missis solemnibus numerus candelarum non determinatur : juxta cæremoniale episcoporum lib. 1, c. 12, n. 24 sufficiunt quatuor, et in festis simplicibus et feriis per annum etiam duæ; in missis simpliciter cantatis sine sacris ministris, plures quam duæ adhiberi possunt (4), in missis cantatis de *Requiem* saltem quatuor sunt accendendæ (5), et in solemnibus cum diacono et subdiacono videntur sex accendendæ, quia in ritu celebrandi missam totidem supponuntur adesse, cum præscribatur trina incensatio ab utraque parte altaris, prout distribuuntur candelabra. Quatuor tamen in missis minus solemnibus etiam adhiberi solent; et licet aliqui censeant, non ultra sex accendi posse, quia septem tantum accenduntur in missa pontificali Episcopi proprii, plures tamen quam sex juxta Gavantum etiam accendi possunt, modo non ultra sex in linea recta ponantur (6).

4° Exposito ss. Sacramento, numerus luminum pietati facientis expositionem remittitur, ita tamen, ut abundare quidem liceat, numquam autem deficere in convenienti saltem numero. In instructione Clementina (7) præscribuntur viginti continuo ardentes; in institutione 30^a Bened. XIV duodecim; in decreto Inn. XI, 20 Maji 1682, decem ex cera candida (8); et in decreto S. R. C. 15 Mart. 1698 (9) declara-

(1) Dec. gen. 27 Sept. 1659, n. 1856-2003, 21.

(2) Cærem. Ep. lib. 1, c. 29, n. 4.

(3) S. R. C. 10 Sept. 1701, n. 3448-3597, 3; nota in dec. 4386-4536, 3.

(4) S. R. C. 25 Sept. 1875, n. 5637, dub. 1.

(5) S. R. C. 12 Aug. 1854, n. 5208, 7.

(6) P. 1, tit. 20, x.

(7) Pro precibus 40 horarum § 6.

(8) Synodicon Belg. tom. 2, fol. 382.

(9) N. 3315-3464.

tur, in altari ad minus sex candelas accensas esse retinendas præter alia lumina ex oleo vel adipe, quæ extra altare collucent; et juxta horum locorum praxim ad minus sex requiruntur, ita ut ss. Sacramentum hic numquam sit exponendum, nisi sex saltem cerei in altari ardeant. Juxta plures sex cerei quidem sufficiunt ad expositionem privatam, non autem ad publicam, ad quam duodecim, sexdecim vel etiam viginti ad minus requirunt. Dignitas Sacramenti, cui satis honoris deferri nequit, hunc certo numerum et etiam majorem exigit, et si facultas permittat, eundem servare vel etiam superare magnopere præstat. Attamen cum juxta citatum S. R. C. decretum in expositione publica de qua agitur, sex tantum cerei in altari ardere debeant, et in missa etiam solemnissima sex sufficiant, cumque rubricæ et decreta generalia nihil præcipiant; vix dicere audeam, sex non sufficere, saltem ubi ea est consuetudo, nisi statuta synodalia aut episcopalia aliud præscribant (1).

Not. plures illas candelas, juxta instructionem Clementinam § 6, disponi sequenti ordine, scilicet tres ad quodlibet latus, prout ad latus crucis collocari solent, octo a parte superiori, duæ in magnis candelabris in plano prope gradus altaris, et quatuor a lateribus ostensorii, coram quo nullum omnino lumen poni potest. Si plures adhuc apponantur, hinc inde inter candelabra distribui possunt, modo non ultra sex in æquali et recta linea ponantur.

185. An unquam licet celebrare sine ullo lumine?

R. Negative sine indulto apostolico (2), ut communiter dicitur, neque ut detur viaticum, neque ut populus missam de præcepto audiat (3). Si autem omne lumen infra missam

(1) Not. instructionem Clem. extra Romam non obligare, institutiones Bened. XIV dirigi ad Clerum Bononiensem, et decretum Inn. XI ad regulares Archidiececisi Mechl., item quoddam S. R. C. decretum, quod referuntur in 1849, in collectione authentica non reperiri Vid. Gardellini in instr. Clem. § 6, n. 1-11; Cavalieri t. 4, dec. 116 et 117; *Revue des sciences ecclésiast.* 1861, fol. 183.

(2) S. R. C. 7 Sept. 1850, n. 5150.

(3) Merati p. 1, tit. 20, n. 9; Quarti p. 1, tit. 20, dub. 11, diff. 3; s. Alph. de Ligorio l. 6, n. 394.

extinguatur, et id accidat post consecrationem, sacerdos missam perficere debet, quia hoc majoris est obligationis; meliusque est in celebrando pergere, sive lumen statim accendi possit sive non, quia missa post consecrationem interrupta non est; quidam tamen volunt aliquo tunc tempore expectandum esse, donec lumen accenditur (1). Si extinctio luminis accidat ante consecrationem, et accendi nequeat; quidam dicunt, post inceptum canonem aut etiam post oblationem continuandum esse, quia juxta illos carentia luminis est minoris considerationis, quam talis abruptio (2); plures tamen censent ante consecrationem a celebratione omnino desistendum esse (3).

Not. 1° sicut sine lumine celebrare non licet, sic etiam nec missam incipere, antequam duo cerei ardeant; nec illos extinguere, antequam ultimum evangelium sit lectum. 2° Si ob aliquam causam candelæ accensæ manere nequeant, illas lanternis includi posse; vel candelas in tali necessitate collocari posse in aliquo circa altare angulo, ubi per ventum non extinguuntur (4).

Juxta rubricas hujus tituli et in ritu celebrandi missam tit. 8, n. 6 accendendus est cereus seu intorticius ab elevatione usque ad communionem. Ut communiter dicitur, nulla hujus est obligatio, et hæc rubrica non est præceptiva, sed directiva tantum. Rescripsit S. R. C. servari posse consuetudinem non accendendi hunc cereum, etiam quamvis commode fieri possit (5). Non collocatur super altare, sed imponitur candelabro aliive instrumento infra gradus altaris a parte epistolæ circa locum, ubi genuflectit minister inserviens (6).

(1) S. Alph. de Ligorio loco cit.

(2) Janssens p. 3, tit. 10, § 1, n. 12.

(3) Quarti et s. Alph. de Ligorio loco cit.; Lohner p. 1, tit. 3, § 1, n. 5; Collet *Traité des ss. myst.* ch. 8, n. 17.

(4) Janssens p. 1, tit. 20, n. 27.

(5) S. R. C. 30 Dec. 1881, n. 5830, 11.

(6) Vid. *Revue des sciences ecclésiast.* tom. 12, fol. 330; Conferentiæ eccl. Dioc. Mechl. 1870, fol. 46.

DE TABELLIS, MISSALI, CAMPANULA, AMPULLIS.

Rub. *Ad Crucis pedem ponatur tabella Secretarum appellata. In cornu Epistolæ cussinus supponendus Missali, et ab eadem parte Epistolæ paretur cereus, ad elevationem Sacramenti accendendus, parva campanula, ampullæ vitreæ vini et aquæ, cum pelvicula, et manutergio mundo, in fenestella seu in parva mensa ad hæc præparata.*

186. Tabellæ in altari collocantur pro majori celebrantis commoditate. Mediam tantum præscribit rubrica; laterales autem usus et commoditas introduxit. Decet, ut extra missam ab altari amoveantur.

Not. juxta Quarti (1) ea, quæ in hac rubrica præscribuntur de tabella, cussino, campanula, ampullis, manutergio esse materiam instructionis, et non præcepti; si tamen inde resultet aliqua difformitas vel indecentia contra reverentiam sacrificii, committi peccatum veniale contra præceptum naturale, peragendi sacrificium cum debita reverentia.

187. Missale sub gravi requiritur juxta communem sententiam, quia memoria fallax est, et sic celebrans exponitur periculo errandi, quod in re tanti momenti omnino cavendum est. Unde quidam censent numquam licitum esse celebrare sine missali; alii autem dicunt, sacerdotem quandoque posse celebrare sine missali, si haberi nequeat, gravis urgeat necessitas, et ob præteritam experientiam absit morale periculum errandi, modo ad notam effugiendam, alium librum loco missalis in altari habeat. Juxta hanc posteriorem opinionem quidam insuper putant, licite celebrare sacerdotem, qui ob visus debilitatem memoriter missam diei scit et recitat, modo videat, quantum satis est, ad reliquas missæ actiones peragendas; sed vide num. 68, ubi in dispensatione additur, *dummodo orator non sit omnino cæcus, et memoriter non*

(1) P. 1, tit. 20, dub. 12.

recitet, ex quibus verbis dicendum videtur, dispensatione opus esse, si quis ita cæcus sit, ut memoriter recitare debeat (1).

Missale quod adhibetur, debet esse conforme officio celebrantis, quia missa officio convenire debet. *Vid. n. 95.*

188. Rubricæ præscribunt cussinum supponendum missali; communi autem usu in his locis pro illo adhibetur pulpitum vel legile. Decet ut cussinus aut pulpitum tegatur velo coloris missæ convenientis, nisi legile sit argenteum vel affabre elaboratum (2).

189. Parva campanula pulsatur infra missam, ut adstantibus, qui celebrantem videre et audire nequeunt, partes principales innotescant, et ut hoc signo omnes excitentur ad devotionem et attentionem. Ex rubricarum præscripto campanula infra missam tantum bis pulsari debet, scilicet ad *Sanctus* et ad elevationem ss. Sacramenti. Communiter hic etiam pulsari solet ad elevationem, ante *Pater Noster* et ad *Domine non sum dignus* (3), quod ultimum, ubi est consuetudo, juxta rescriptum S. R. C. tolerari potest. Item in pluribus etiam locis pulsatur ante missam, vel ad altare, vel potius ad januam sacristiæ. Præterea alicubi pulsatur ad offertorium, quod tamen vix probandum videtur. Omittenda autem est pulsatio campanulæ, etiam ad elevationem, in missis, quæ celebrantur tempore, 1° quo fiunt processiones per ecclesiam; 2° quo fiunt absolutiones defunctorum ad feretrum; 3° tempore precum 40 horarum, adorationis perpetuæ aliarumque ss. Sacramenti expositionum (4). 4° Omittenda est pulsatio in missis privatis, quæ infra officium divinum in choro celebrantur ad altaria lateralia, quæ sunt in conspectu chori, ne officium per genuflexiones interrumpatur (5). In altari majori, dum in choro cantantur horæ

(1) Vid. Quarti p. 2, tit. 2, dub. 2; s. Alph. de Ligorio l. 6, n. 390; Lohner p. 1, tit. 3, § 1, n. 6; Collet, *Traité des ss. myst.*, ch. 12, n. 1 et 2.

(2) Cærem. Ep. lib. 1, c. 12, n. 15; Praxis Pontif. tom. 1, n. 95.

(3) S. R. C. 14 Maji 1856, n. 5224, 9.

(4) S. R. C. 31 Aug. 1867, n. 5381, 12; Gardellini instr. Clem. § 16.

(5) S. R. C. 5 Mart. 1667, n. 2246-2397; 14 Maji 1856, n. 5224, 18.

canonicæ, missæ privatæ celebrandæ non sunt (1). In ecclesiis, in quibus plures simul celebrantur missæ, omnino cavendum est, ne nimis diu, neque pluries pulsetur quam oportet: frequens enim et continua pulsatio attentionem magis impedit quam excitat. In his et similibus circumstantiis campanula ad summum pulsetur ad elevationem et ad *Sanctus*, quæ duæ solæ pulsationes in rubricis præscribuntur.

190. Ampullæ vini et aquæ in rubricis dicuntur vitreæ, quales certo sunt optimæ, tum ob munditiem, tum ad distinctionem vini ab aqua; sufficit tamen juxta usum communem (2), ut sint ex qualibet materia, qua vinum et aqua debite et honeste ministrari possunt, v. g. ex auro, argento, stanno, non autem ex ære ob æruginem. Pelvicula ex quacumque materia honesta esse potest, quia de ea nihil præscribitur neque notatur.

Not. 1° ampullam vini per litteras aut alias notas diligenter distinguendam esse ab ampulla aquæ. 2° Ampullas mundas servandas esse. Quocirca præcipue stannæ singulis ad minus quindenis mundandæ sunt: quam turpe enim est, pro sacrificii donis vasculis uti, quibus ob immunditiem persona tantisper honesta ad bibendum uti detrectaret.

Campanula et ampullæ præparandæ sunt in fenestella in muro fabricata seu in parva mensa, quæ parva dicitur respective ad credentiam, quæ pro missa solemni major requiritur, quatenus plura imponenda sunt; tam parva tamen esse non debet, quam potest, sed tanta, ut campanula, ampullæ, pelvicula et manutergium commode et decenter superponantur. Biretum ponitur in gradibus altaris vel alio loco opportuno.

DE ORNATU ALTARIS.

Rub. *Super Altare nihil omnino ponatur, quod ad*

(1) S. R. C. 2 Maji 1620, n. 441-588.

(2) S. R. C. 28 Ap. 1866, n. 5367.

Missæ Sacrificium, vel ipsius Altaris ornatum non pertineat.

191. Ut altare juxta rubricas sit instructum, sufficit, ut altaris mensa tribus mappis sit cooperta, et antependio ornata; ut crux in medio collocetur, et candelabra saltem duo cum candelis hinc et inde in utroque latere crucis ponantur, atque ut ad crucis pedem tabella statuatur. Et certo multo laudabilius est, altare illis tantum esse ornatum, quam aliis quæ minus decent. In minoribus altaribus duo candelabra sufficiunt; in majori autem altari extra casum expositionis ss. Sacramenti sex sunt apponenda, non duo cum pluribus brachiis, sed tria distincta ab utroque latere in linea recta (1). Si sex aut quatuor apponantur candelabra, non sint omnino inter se æqualia, sed paulatim, quasi per gradus ab utroque altaris latere surgentia, ita ut ex eis altiora sint immediate hinc inde a lateribus crucis posita (2); nisi æqualia candelabra ex communi consuetudine in aliqua diœcesi adhiberi soleant (3). Candelabra etiam pro missis privatis parieti affixa esse non possunt, neque poni extra altare, etiamsi illud fere tangant, neque supra ipsam mensam altaris a latere missalis in cornu epistolæ aut evangelii, sed super altare ab utroque crucis latere collocata esse debent (4). Non convenit, candelabra tempore missæ et officii esse cooperta (5); respondit tamen S. R. C. id tolerari posse exceptis diebus solemnibus (6).

Gradus super altare fieri possunt, in quibus crux, candelabra aliaque ornamenta ponuntur, qui gradus plures aut pauciores esse possunt pro libito et circumstantiis, modo

(1) S. R. C. 16 Sept. 1865, n. 5351, 4; *Rev. des sciences ecclés.* tom. 11, fol. 85.

(2) *Cærem. Ep.* 1. 1, c. 12, n. 11.

(3) S. R. C. 21 Jul. 1855, n. 5221, 9.

(4) S. R. C. 16 Sept. 1865, n. 5351, 1.

(5) S. R. C. 12 Sept. 1857, n. 5251, 11; 31 Aug. 1872, n. 5505.

(6) 16 Sept. 1865, n. 5351, 1 et 2; *Revue des sciences ecclés.* tom. 12, fol. 254.

celebrationem non impediunt, et crux et candelabra non videantur potius extra altare, quam supra illud posita (1).

In ornatu altaris et ecclesiæ habenda est ratio temporis et loci ac personarum (2). Quocirca tempore lætitiæ, in festis et solemnitatibus flores aliaque decencia et pulchra ornamenta conveniunt; et contra tempore quadragesimæ et adventus, aliisque pœnitentiæ diebus, ac generaliter, dum color niger aut violaceus adhibetur, non decet præter crucem et candelabra ornamenta alia apponere, exceptis tamen dominica tertia adventus et quarta quadragesimæ, missa in cœna Domini et sabbato sancto, quæ cum lætitia celebrantur.

Convenit in altari collocare imaginem illius sancti, in cuius honorem est consecratum, ne illius memoria depereat, a quo tanquam peculiari titulo nuncupatur; alterius autem sancti imaginem in principali loco altaris ponere non decet, et prohiberi videtur (3).

Imagines et reliquiæ sanctorum, exposito ss. Sacramento, in altari collocari non possunt (4): alio tempore, si super altare exponantur, juxta crucem vel inter candelabra collocantur juxta rubricas (5), digniores a cornu evangelii et prope crucem: numquam tamen poni permittuntur in medio altaris, ita ut crucem in medio inter candelabra ponendam impediunt (6); neque etiam super tabernaculum ss. Sacramenti, ita ut idem tabernaculum pro basi inserviat (7), quod etiam intelligendum est de reliquiis s. crucis aliorumque instrumentorum dominicæ passionis (8); neque ante ipsius tabernaculi ostiolum (9).

(1) Gavantus et Bauldry de mensuris s. supell. gradus; Bissus g. 57.

(2) Cærem. Ep. l. 1, c. 12, n. 1.

(3) S. R. C. 27 Aug. 1836, n. 4644-4793, 3 et 6; 11 Mart. 1837, n. 4655-4804.

(4) Vid. tom. II, n. 25.

(5) In ritu celeb. missam tit. IV, n. 5.

(6) Bened XIV, const. 16 Jul. 1746, *Accepimus*.

(7) Dec. gen. 3 Ap. 1821, n. 4428-4578.

(8) S. R. C. 12 Mart. 1836, n. 4628-4777, 1.

(9) S. R. C. 6 Sept. 1845, n. 4888-5033.

Imagines beatorum nondum canonizatorum in ecclesiis et oratoriis, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus exponi. et ubi indultum fuerit per Sedem Apostolicam, in pariete tantum, non autem in altari collocari possunt (1). Ubi tamen indultum est missam de aliquo beato celebrare, ejusdem imaginem in altari exponere licet (2). Ecclesiarum fenestras ornare non licet imaginibus in vitro depictis virorum cum fama sanctitatis vel martyrii defunctorum, etiamsi imagines ipsæ nullum prorsus ecclesiastici cultus indicium præ se ferant (3).

Nemini licet ullo in loco vel ecclesia etiam exempta, aliquam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo probata fuerit (4). Quapropter Urbanus VIII (5) prohibuit « imagines sculpere aut pingere, vel sculpi aut pingi » facere, aut antehac sculptas, pictas, et alias quomodolibet » effictas tenere, seu publico aspectui exponere, aut vestire, » cum alio habitu et forma, quam in catholica ecclesia ab » antiquo tempore consuevit, nec etiam cum habitu peculiari » alicujus ordinis regularis... ac ut imagines aliter pictæ, » vel sculptæ ab ecclesiis et aliis locis quibuslibet amoveantur, et deleantur, vel reducantur et reformentur ad habitum » et formam in ecclesia catholica et apostolica ab antiquo » tempore consuetam » præcepit. Et ita S. R. C. (6) prohibuit » in altari ponere imaginem B. M. V. titulo conceptionis sub forma, quam refert numisma Parisiis anno 1830 cusum, et eandem tantum permisit, si sit juxta veterem morem expressa (7). Similiter, inconsulta Sede Apostolica, non permisit simulacra seu statuas D. N. J. C. suum cor sacratissimum monstrantis B. Margaritæ Alacoque ad ejus pedes provo-

(1) Dec. Alexandri VII, 27 Sept. 1659, n. 1855-2002, 1 et 2.

(2) S. R. C. 17 Ap. 1660, n. 1899-2046.

(3) S. R. C. 24 Mart. 1860, n. 5305.

(4) Conc. Trid. sess. 25, de s. imaginibus.

(5) 15 Mart. 1642, n. 1256-1403.

(6) 27 Aug. 1836, n. 4644-4793, 3 et 6.

(7) Vid. Lucius Ferr. imagines n. 8-22, et habitus n. 37, 38 et 67.

lutæ (1). Permisit autem imagines seu simulacra B. M. V. sub titulo *De Lourdes* et *de la Salette*, nec non immaculatæ Conceptionis, lucis radios e manibus emittentis, servatis cautelis a Concilio Tridentino sess. 25 de invocatione, veneratione, reliquiis et sacris imaginibus præscriptis (2).

Imagines benefactorum seu virorum in dignitate ecclesiastica constitutorum in ecclesia exponere non licet (3).

(1) S. R. C. 12 Maji 1877, n. 5693.

(2) S. R. C. 12 Maji 1877, n. 5692, I.

(3) S. R. C. 2 Mart. 1641, n. 1145-1292.

PARS II.

RITUS SERVANDUS IN CELEBRATIONE MISSÆ.

Titulus I.

DE PRÆPARATIONE SACERDOTIS CELEBRATURI.

Rub. 1. Sacerdos celebraturus Missam, prævia Confessione Sacramentali, quando opus est, et saltem Matutino cum Laudibus absoluto, Orationi aliquantulum vacet : et Orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. Deinde etc. (Vid. n. seq.)

192. Præparatio ante missam duplex distingui potest, remota et proxima.

Remota consistit : 1° in confessione sacramentali, circa quam hic notandum est, hanc non esse faciendam a sacerdote sacris vestibus induto, sed antequam se iis induat : iis enim indutus repræsentat figuram Christi, non peccatoris; 2° in jejunio naturali; 3° in recitatione matutini cum laudibus; 4° in dispositione corporis. Si sacerdotes veteris legis totum corpus lavare deberent, et Christus Dominus laverit pedes discipulorum; certo convenit, ut sacerdos ad altare non accedat